

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindellicorum, 1708

Articulus IV. De his, qui testamentum facere possunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

fam subsistere; nam propter defectum solennitatum, in quantum disponit ad pias causas, non infirmatur per textum c. *Relatum*.

2125 Coll. 4. juxta Clarum *cit. q. 6. n. 8.* & Molin. *tr. 2. D. 134. n. 3.* testamentum ad pias causas non indigere hæredis institutione, & incertis personis (v. g. pauperes, vel Ecclesiam intra urbem, ubi plures sunt) bene posse institui hæredes; Barbosa, in c. 13. *h. r. n. 5.* Coll. 5. testamentum minus solenne ad pias causas, valere etiam quoad legata profana, quia subsistente principali, subsistit etiam accessorium. Pirhing. hic *n. 22.* & legata ad pias causas esse solvenda, licet hæres hæreditatem non adierit, vel non acceptando, vel prius moriendo; quia legata pia dispositioni juris civilis non subjacent, per *cit. c. Relatum*; Coll. 6. licet testamentum, à testatore inchoatum, sed non absolutum (quia morte præventus non potuit absolvere) aliàs invalidum sit, per L. *si quis 21. ff. h. t.* valere tamen quoad legata pia, in illa imperfecta dispositione relicta, & expressa, ratio est eadem, quæ prius, sic Layman. *cit. l. 1. tr. 4. c. 17.* Denique irritum esse statutum Laicorum, impediens facultatem testandi pro anima, vel ad pias causas, Abbas in *cit. c. Relatum n. 5.* cum communi Canonistarum.

ARTICULUS IV.

De his, qui testamentum facere possunt.

2126 IN hac quaestione generalis regula est, quod possint omnes, qui nec naturâ, nec lege aliqua prohibentur, L. 1. C. de SS. Eccl. *Iniquum enim esse, auferre testamenti factionem homini sana mentis, L. ex facto 43. ff. de vulg. & pupill.* intellige, nisi ob gravem causam prohibeatur jure naturali, vel positivo. Naturâ prohibentur carentes usu rationis, ut infantes, amentes, furiosi, §. *item furiosi*. Instit. quibus non est permittum 2. Carentes judicii maturitate, ut impuberes 3. Carentes facultate voluntatem suam exprimendi, scripto, vel voce; quando autem sufficiant nutus, & alia signa, dixi *n. 2124. 4.* Cæcus, saltem in scriptis. Jure positivo prohibentur 1. Servus, seu mancipium 13. *q. 6. c. illud 5. L. 16. ff. h. t. 2.* Prodigus ab administratione bonorum per judicem interdictus, §. *item prodigus*. Instit. quibus non est permittum & L. 18. ff. *h. t. 3.* Captivus, vel obses apud hostes detentus, quamdiu talis est. L. 8. & 11. ff. *cod. 4.* Filius familias sub potesta-

te Patris etiam cum hujus consensu de bonis adventitiis L. 6. ff. qui testamentum facere; secus est de castrensibus, & quasi castrensibus. §. *Usurari* manifestus ante præstitam satisfactionem c. 2. de Usuris in 6. 6. Excommunicatus ob hæresin, de quibus V. Pirhing *h. t. n. 25.* quib⁹ in genere præmissis:

§. 1.

An, & qualiter Prælati Ecclesiarum & Clerici seculares testari possint?

AD hoc resolvendum *not. 1.* Gregorium 19. Pontificem, cum, ut habetur in c. *quorundam 1. h. t.* quorundam relatione accepisset Attellana Civitatis Episcopum, condito testamento, in octo uncii substantiæ suæ nulum hæredem instituisse, Ecclesiam verò suam in residuis quatuor; idem scripsisse ad Antonium Subdiaconum, hortando eum, ut sollicitè disceriat, & quid quid ipsum habuisse paruerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiatur, nisi hoc solum, quod eum ante Episcopatus ordinem, proprium habuisse considerit. Quid quid verò Ecclesia ante ipsius consecrationem, fuisse cognoverit, vel in Episcopatus ordine prædictum Episcopum acquisivisse, in ejusdem Ecclesia dominio conservetur.

Secundò, cum quadam Abbatiâ certi Monasterii (etsi nunquam induerit habitum Monachalem) condito testamento, diversa fecisset legata; idem Pontifex necessarium judicavit, postquam in Abbatisiam ordinata est, & in monasterio per annos plurimos, usque ad obitum præfuit, vestis qualitatem ad culpam fortè Episcopi pertinere; qui eam sic esse permisit; non tamen potuisse præjudicium monasterio irrogare; Sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa, & Abbatissa constituta est, de jure competere, c. *Quia ingredientibus 2. h. t.*

Tertio in c. *Cum in officiis 7. h. t.* quod defumptum est ex Concil. Lateran. dicitur: cum in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse; econtra, quidam Clerici, cum ab Ecclesiis suis multa beneficia perceperint, bona per eas acquisita, in alios transferre presumant, hoc igitur, quia antiquis canonibus constat inhibendum, nos indemnitati Ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias eadem bona præcipuum remanere.

Idem habetur c. *Quia non 9. eod. ibi* 2128

de his

de his tamen quæ consideratione Ecclesie per-
ceperunt, nullum de jure possunt facere testa-
mentum, & cum Alexandro III. proposita
fuisse quæstio, an, quando in Concilio Late-
ran. statuitur (ut bona per Eccles. acquisita,
ad eam in Clericorum obitu devolvantur)
sit intelligendum de immobilibus tantum, vel
etiam de mobilibus? respondit, quod gene-
raliter bona qualibet, per Ecclesiam acquisita,
eis debent, juxta Lateran. Concilium, post
acquirentis obitum, remanere, nomine au-
tem Ecclesie non Episcopus, vel Successor
Clerici morientis, ubi est collegium Cleri-
corum, sed communis Congregatio intelli-
gatur, quæ rerum illarum debet canoni-
cam distributionem, & curam habere, ubi
autem in loco defuncti tantum est unus or-
dinandus, is ea bona (sicut & alia ipsius Ec-
clesie) in DEI timore dispense, sic etiam c.
Relatum 12. cod.

Subjungit deinde textus, quod, licet mo-
bilia per Eccles. acquisita, de jure in alios, pro
morientis arbitrio transferri non possint, con-
suetudinis tamen non est improbanda, ut de his,
pauperibus, & religiosis locis, & illis, qui vi-
venti servierant, sive sint consanguinei, sive
alii, aliqua juxta servitii meritum conferantur.

Quarto in c. *ad hac* 8. cod. statuit Ale-
xander III. quod, licet Clerici, de mobili-
bus, quæ per Eccles. sunt adepti, de jure te-
stari non possint, viventes tamen, & sui com-
potes, moderatè valeant, aliqua de bonis ipsis
(non ratione testamenti) sed elemosina in-
tuitu, erogare in ægritudine constitui, & c.
Quia non 9. eod. quod Clerici de his, quæ
paterna successione, vel cognationis intuitu,
aut de artificio sunt adepti, seu dono consan-
guineorum, aut amicorum (non habito re-
spectu ad Ecclesiam) per venerunt ad ipsos,
libere disponere valeant, id, quod etiam di-
citur cit. c. *Relatum* 12. eod. ibi: *cæterum*
quæ ex hereditate, vel artificio, aut doctrina
proveniunt, distribuentur pro arbitrio decen-
dentis.

2129 Ex his juribus deducitur, Episcopum,
& quemlibet Clericum non Regularem,
de bonis propriis (quæ scilicet habuit ante
Clericatum, puta hereditate, legato, do-
natione, &c.) atque adeo patrimonialibus,
aut quasi patrimonialibus, posse liberè te-
stari, non autem de bonis Ecclesie, ac ejus
intuitu acquisitis. Idem quoque primam
partem habetur ex 12. q. 1. c. *Episcopi* 19.
ibi: *Episcopi de rebus propriis, vel acquisi-*

tis, vel quid quid de proprio habent, heredi-
bus suis, si voluerint, derelinquant, quid quid
verò, de provisione sua Ecclesie fuerit, sive de
agris, sive de fructibus, omnia in jure Ecclesie
reservare censuimus, & caus. ead. q. 5. c. *fi-*
rum 4. ibi: *fixum adhuc, & perpetuò man-*
surum esse decrevimus, ut Episcopus rebus suis
juris, quas aut ante Episcopatum, aut certò in
Episcopatu, hereditaria successione acquisivit,
secundum auctoritatem Canonicam, quid quid
vult, faciat, & cui vult, eas conferat; post-
quam autem Episcopus factus est, quascunque
res de facultatibus Ecclesie, aut suo, aut alle-
rius nomine, qualibet conditione comparave-
rit, decrevimus, ut non in propinquorum suo-
rum, sed in Ecclesia, cui præest jura deveniant.
Quoad secundam partem constat etiam
ex his ipsis canonibus, & c. *quorundam*, de
quo à n. 2127. & c. *cum in officiis* c. *ad hac*
ibidem.

Præter hæc not. 1. etsi Clerici non Regu- 2130
lares testari, aut per ultimam voluntatem
disponere non possint de rebus intuitu Ec-
clesie acquisitis, ut dictum est, concedi
tamen illis de jure communi, primò, quod
de bonis illis, intuitu Eccl. sue acquisitis, in
vita, dum sani sunt, donare possint, quan-
tum voluerint de sibi superfluis, ad pias cau-
sas, ac titulo elemosina, ex c. *fin.* 16. q. 1.
ibi: *quoniam, quid quid habent Clerici,*
pauperum est, & domus illorum orationibus
debent esse communes; susceptioni pere-
grinorum, & hospitum, invigilare de-
bent, maxime curandum est illis, ut decimis,
& oblationibus, canoniis, & xenodochiis,
qualem voluerint, & potuerint, sustentatio-
nem impendant, liberum est enim, Mona-
chis, & spiritualibus viris, Deum timenti-
bus, & colentibus, decimas, & oblationes,
cunctaque remedia concedere, & de jure
suo in dominium illorum, & usum trans-
ferre, nec tam in pauperibus paupertatem,
quam religionem attendere. Deinde de iis-
dem posse illos in ægritudine constitutos,
si adhuc sui compotes sint, non quidem per
viam testamenti, sed elemosina, facere do-
nationes moderatas pauperibus, vel aliis
locis piis, aut ad pios usus, c. *ad hac* 8. h. t.
supr. atque adeo consanguineis, si paupe-
res, vel indigentes sint pro suo statu; sic
Covarr. in dict. c. *cum in officiis* n. 5. & alii.
Quare in hoc casu non est locus, regulæ
84. de regul. juris in 6. *cum quid una via pro-*
hibetur alicui, ad id alia non debet admitti,
nam

nam hæc non habet locum, ubi res prohibetur non simpliciter, sed solum, *ne fiat tali modo*, unde licet Clerici de redditibus *intuitu Ecclesie acquisitis* prohibeantur disponere *per viam, & modum testamenti*, vel ultimæ voluntatis, non prohibentur tamen *omni modo, etiam per modum Eleemosynæ*. Dicuntur autem *bona Clericis acquisita intuitu Ecclesie*, quæ ab Ecclesia, seu ex Ecclesiasticis titulis, sive, quæ intuitu non personæ, sed consideratione Ecclesie acceperunt, sive ipsi donata, aut relicta sint, ratio autem secundæ partis patet ex dictis.

2131 *Not. 2.* Clericum secularem, sub patria potestate constitutum (à qua Clericatus non liberat,) posse nihilominus testari de bonis patrimonialibus, & aliis, quæ ut Clericus acquisivit, suo tamen labore, & industria; cum illa ad quasi Castrensè peculium pertineant; de quo filius familias testari potest, *Zoëf. ff. qui testamentum facere poss.* n. 24. *Not. 3.* Clericos seculares beneficiatos, etiam de redditibus Ecclesiasticis (videlicet decimis, & fructibus fundorum ad Ecclesiam, cui succedunt, pertinentium, qui ex justitiæ lege, & propriâ beneficiorum institutione, ipsi beneficiariis, tanquam justum stipendium, debentur, quatenus ii, ad honestam, & decentem sustentationem eorum, consideratis etiam laboribus & meritis erga Ecclesiam, ac statu personæ sunt necessarii,) tanquam absolutos dominos liberè, tum inter vivos, tum per testamentum, seu ultimam voluntatem posse disponere; *si quid per propriam parsimoniam ex illis sibi reservarunt, & collegerunt*, ut cū S. Thoma 2. 2. q. 185. art. 7. in 2. ad 2. docet Cov. in die. c. *Cum in officiis 7. n. 2. §. Tertio. h. t.* & est communiter recepta sententia, sed non de superfluis congruæ ipsorum sustentationi; nam hæc tenentur expendere *solum in pias causas, & usus* (ut tenet communis Theologorum, & tradidimus in *tr. Theol. de jure. & just.*) non in profanos.

2132 *Not. 3.* dictos Clericos seculares, tam per testamentum, & ultimam voluntatē, quàm donationes inter vivos, liberam habere facultatem disponendi de his, quæ habent ex donationibus fidelium, oblationibus, & distributionibus quotidianis, quæ tanquam vitæ stipendium accipiunt, quia Missas celebrant, divina officia cantu peragunt, vel talibus ministrant, aut recipiunt ex funeralibus exequiis, Capellaniis, etiã ad nutum amovibilibus, &c. nam isti proventus, propriè loquendo, non sunt, saltè principaliter,

Tam. III.

fructus beneficiorum; sed, potius justum stipendium debitæ sustentationis, at de his, quæ sunt ex beneficio, tanquam stipendiū, si quæ sunt superflua, disponere possunt libere ad pios usus, quæ verò sunt quasi castrensia, non sunt acquisita intuitu Ecclesie, sed personæ laborantis, & ita tenent communiter Abbas in c. *Cum in officiis 7. h. t. n. 8.* Cov. ib. n. 4. Azor p. 2. l. 7. c. 9. q. 10. & alii.

Not. 4. Prælatum, vel Clericum secularem, 2133 in certis casibus, tam inter vivos, quàm ultimam voluntatem, posse libere disponere etiam de redditibus superfluis sui beneficii; primus est, si de suis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus labore acquisitis, vel congruæ sustentationi detractis, aliquid impendit in talis Ecclesie utilitatem; v. g. emendo illi bona, utiliter ædificando, &c. colligitur ex 12. q. 2. c. *Si quis 56. ib. Si quis qualibet conditione de rebus Ecclesie aliquid alienare præsumpserit, si de suo proprio tantum Ecclesie contulerit, quantum visus est abstulisse, tum demum illud licebit; & ead. caus. q. 5. c. 5. ib. Si Episcopus condito testamento aliquid de Ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi eamundem de juris propriè facultate supplerit;* sic Navarr. *tract. de redditib. Eccles. q. 3. monito 4.* & alii.

Alter casus est, quem refert Pirhing b. 8. 2134 n. 34. quòd, si Prælatum, vel alius Beneficiari⁹ ex iisdem bonis suis patrimonialibus in pauperes, vel pias causas quippiam expendit, possit deinde ex redditibus Ecclesiasticis superfluis tantundem, tanquam proprium retinere, & prout voluerit de eo, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem disponere. *c. Si quis caus. 12. q. 2. & cit. c. Si Episcopus. ead. caus. q. 5.* Sic enim tantundem de redditibus superfluis ex proventibus sui beneficii stat pro summa ex patrimonialibus in ejusmodi pios usus impensa, cum aliàs de his eadem eleemosynas licitè fecisset.

Tertius casus apud eund. ex glos. in c. 2135 *Conquerente, de Cleric. non resid. v. sufficiencia*, refertur, quòd, et si Prælatum, vel alius beneficiari⁹ nihil ex suo patrimonio, vel quasi patrimonio in Eccles. contulit, si tamen beneficia Ecclesie præstitit labore suo, vel doctrina, vel consiliis &c. ita, ut benemerit⁹ de Ecclesia censendus sit, tum ex redditibus Ecclesiasticis, etiam iis, qui excedunt suam decentem sustentationem, possit tanquam sibi debitos accipere, & in quosunque usus, etiam profanos, illos expendere, quod quidem rectè dicitur, si beneficia Ecclesie præstita, propriè talia sint; hoc est,

Rrr

non

non aliunde debita, vi officii, vel obligationis erga talem Ecclesiam; & hæc ad quæstionem, qualiter testari possint Clerici, qui habent beneficia cum administratione, & Cura Ecclesiæ, Capellæ, vel Altaris.

2136 Altera quæstio est de illis, qui nullam administrationem habent, sed simplicem Canonicatum, vel præbendam, an, & qualiter isti testari, vel per ultimam voluntatem disponere possint de redditibus, intuitu suæ Ecclesiæ, vel beneficii, (seu ex ejus Ecclesiastico titulo) acquisitis? ad hanc quæstionem (loquendo de his bonis, quæ redundant, seu non necessaria sunt in decentem Beneficiati sustentationem) *re. constare ex c. Relatum 12. h. t.* quo nimirum habetur non posse illos de his disponere per ultimam voluntatem, siue mobilia sint, siue immobilia, conceditur tamen, ut notavimus n. 2128. ut aliqua de illis bonis pauperibus, & religiosis locis, & illis, qui viventi Beneficiario inservierant, siue consanguinei sint, siue alii, juxta merita servitii ipsorum, conferantur.

2137 Ex eodem c. deducitur, bona intuitu Ecclesiæ acquisita, quæ Prælati, vel Clerici Beneficiarii, habentes administrationem, vel curam Ecclesiæ, aut Capellæ, relinquere tenentur Ecclesiæ, cujus intuitu acquisita sunt, devolvi ad Successorem in eo munere, non ut sibi retineat, sed fideliter administret in utilitatem Ecclesiæ, cujus curam, vel administrationem habent juxta dicta: si verò non habeant administrationem, vel curam aliquam Ecclesiæ, sed tantum simplicem Canonicatum, vel præbendam in aliqua Ecclesia Collegiata, distinguendum est, penes quem sit administratio talis Ecclesiæ? ac bonorum ejus? si enim ea relicta sint ex portione de bonis communibus Capituli, dari solita, devolvuntur, non ad Successorem in Canonicatu, vel Præbenda; sed ad Capitulum penes quod est administratio ejusmodi bonorum communium, eâ tamen ratione, ut Capitulum ea vel distribuat inter singulos Præbendarios, vel Canonicos simplices, vel reservet futuris necessitatibus, sic Abb. *in dict. c. 12. n. 5.* Covarr. *ib. n. 2.*

2138 Bona verò, quæ non ex communibus Capituli proventibus pervenerunt, sed ipsius Ecclesiæ, post mortem beneficiarii, devolvuntur ad Ecclesiam, unde sunt profecta; & ideo dari debent illis, qui bonorum, seu reddituum ejusdem Ecclesiæ curam, & administrationem habent, videlicet Prælato, Archidiacono, Præposito, qui separatos redi-

tus habent non assignatos ex bonis communibus Capituli, vel Rectori Ecclesiæ Parochialis, vel alii beneficiario habenti administrationem; si autem defunctus plura beneficia (seu Canonicatus) in diversis Ecclesiis habuit ab Ecclesiis profecta, siue non patrimonialia, aut quasi patrimonialia bona ejus, inter Ecclesias, vel Successores in administratione, secundum proportionem sunt dividenda, ita, ut plus perveniat ad illam Ecclesiam, à qua Beneficiarius plus reddituum accepit; sed hoc intellige in dubio, an ex hac, vel illa Ecclesia tales proventus ab eo percepti, nam ubi constaret, quòd percepta ab una ex dictis Ecclesiis, etiam redundantia expenderit omnia in suam sustentationem, & pios usus, vel dum viveret, vel dum in infirmitate existeret, quantumvis abundantia fuerint, bona relicta ad solam alteram Ecclesiam pertinebunt, sic Abbas in cit. c. *Relatum à n. 11.*

§. 2.

An consuetudine obtineri possit à Clericis facultas testandi etiam ad usus profanos?

ANte responsum *not. 1.* sermonem 2139 hic esse de facultate per ultimam voluntatem ad usus profanos disponendi de bonis superfluis, ac redundantibus decenti Clericorum sustentationi, intuitu Ecclesiæ acquisitis, quæ coeteroquin, post obitum Benefic. debentur tali Eccles. ut hactenus dictum est; dixi, ad usus profanos, nam eos inter vivos, vel etiam, dum in ægritudine constituti sunt, donare posse ad pios usus, vel etiam remunerationis gratia, jam dictum est, sed non, disponendi per ultimam voluntatem, unde prima quæstio est, an consuetudine obtineri possit facultas etiam disponendi ad pios usus per ultimam voluntatem de talibus bonis: 2. an etiam ad usus profanos.

Ad 1. *re. posse;* sic Abb. in c. *Cum in Offi. 2140 c. 5.* Molin. *D. 147. n. 27.* & alii communiter, quòd enim ad pias causas de dictis bonis superfluis per ultimam voluntatem disponere non possint, est prohibitum solo jure Ecclesiastico, hoc autem abrogari potest consuetudine contraria, legitime inducta, de quo diximus *l. 1. tit. 2. de Constit.* nec obstat, quòd ratio negandi Clericis facultatem per ultimam volunt. disponendi etiâ ad causas pias, fuerit, ut illis præscinderetur finis congregandi divitias, & opes in eum finem, quo post suum obitum relinquerent grandem sui memoriam; atque adeo potius inter vivos expenderent ad pias causas; nam

nam dato, Canones intendisse hunc finem laudabilem; non propterea tamen illaudabilis est etiam alter finis non vanus, qui est etiam a morte benefacere piis causis, cum ille finis totam adhuc legis intentionem relinquat intra terminos iuris humani.

2141 Dices: prohibitionem de bonis, quæ Clerici sunt adepti per Ecclesiam, *disponendi ad pias causas per ultimam voluntatem* solum intelligi de bonis comparatis à Clerico ex fructibus immediatè perceptis intuitu obsequii præstiti tali Ecclesiæ; non autem de *ipsis fructibus* immediatè perceptis; ergo de his testari poterunt saltem ad pias causas, ant. probatur ex *c. fin. de peculio Clericorum*, ibi: *si quis sanè Clericorum agella, vel vineolas in terra Ecclesiæ sibi fecisse probabitur sustentanda vitæ causâ, usque ad diem obitus sui possideat; verum, post suum decessum, Ecclesiæ restituat, nec testamentario aut successorio jure cuiquam hereditum, probandumve relinquat, nisi forsan, cui Episcopus, pro servitiis, ac præstatione Ecclesiæ, largiri voluerit*; ergo solum prohibentur testari de bonis comparatis ex rebus. N. ant. nam textus à nobis allati à n. 2127. expressè loquuntur de omnibus bonis per Clericos acquisitis intuitu Ecclesiæ, non necessariis congruè ipsorum sustentationi; sed ea etiam, quæ de rebus immediatè acquisitis intuitu Ecclesiæ comparantur, sive mobilia, sive immobilia sint, sunt bona per Clericos acquisita intuitu Ecclesiæ; ergo. Nec obstat, quod in dict. *c. fin.* solum fiat mentio de *agellis, & vineis*; hoc enim propterea factum est, quod dubitaretur in hoc casu speciali, an meliorationes factæ per Clericum in rebus Ecclesiæ sint meliorantis? consequenter de illis disponere possit? ad hoc enim responsio data est, quod sint meliorantis, dum vivit, etiam si dimittat beneficium; testari tamen de illis non possit; qua responsione nihil præjudicatur aliis iuribus, de quibus à n. 2127.

2142 Ad 2. R. à pluribus affirmari, Clericos per consuetudinem obtinere posse facultatem de superfluis disponendi etiam ad usus profanos per ultimam voluntatem; pro hac sententia apud Pirhing *h. t. n. 39.* referuntur Covarr. *in cit. c. Cum in officiis 7. n. 9. h. t. Azor p. 2. l. 7. c. 9. q. 1. Garcias tr. de benef. p. 2. c. 1. n. 16. & seqq. Lessius lib. 2. de just. c. 19. n. 43. Zoëf. in comment. ad Decret. n. 7. h. t. Barbof. in collect. in cit. c. Cum in officiis n. 6. Tom. III.*

& 7. & alii apud illos, qui ajunt id consuetudine receptum esse in Gallia, & Hispania, quoad Clericos Beneficiarios, Episcopo inferiores, ita ut ipsi de dictis rebus licitè in foro conscientiæ testari possint ad usus profanos, modò non sint vani, & inutiles, & relinquare bona suis consanguineis, etsi divitibus, qui etiam ab intestato in eisdem bonis succedere possint, his accedit Haunoldus, qui *tom. 2. de just. tr. 6. n. 257.* docet, posse consuetudine induci, & ab Ecclesia permitti, ut hujusmodi testamenta valeant, adeo, ut qui inde aliquid accepturi sunt, sine scrupulo ea possint retinere, esto Clerici peccent sic disponendo.

Hujus doctrinæ probationem videtur 2143 fundare in duplici capite; primò ex supposito, quod Clerici bonorum superfluum sint Domini, ex quo sic arguit: quamvis Clerici inter vivos bona superflua obligentur non expendere in usus profanos, si tamen expendant, valet actus, & qui accipiunt, per se non peccant, nec tenentur restituere: suppositum autem illud tradit *tom. 1. tr. 4. n. 71. ex Trid. Sess. 23. de Ref. c. 1.* ubi dicitur, quod Clerici pro rata temporis absentiæ fructus suos non faciant; unde arguit: ergo, si non absint, fructus faciunt suos, hoc autem sonat dominium acquirere.

Deinde ex eo, quod obligatio non ex- 2144 pendendi proventus superfluos in usus profanos non sit juris naturalis, vel divini, sed tantum humani, ergo contra hanc obligationem legitima consuetudo (sicut contra plures alias leges juris tantum humani) prevalere potest, ant. prob. *tom. 1. tr. 4. n. 82. §. negativam*; quia si esset juris naturalis, vel divini, nulla consuetudine potuisset induci facultas testandi ad causas profanas de his bonis, quam tamen consuetudinem esse, negare non possumus, scientibus, & non improbantibus Superioribus Ecclesiasticis, prout fusè protequitur Aug. Barb. *lib. 3. jur. Eccl. c. 17. & seqq.* contra Molin. Deinde nullo solido fundamento probatur hæc obligatio naturalis in eo sensu, quo videtur à suis Authoribus asseri.

Confirmat hoc *ib. n. 85. ex constitutio-* 2145 *ne Pauli V. edita 8. Apr. 1602. quæ incipit, In eminenti*, in qua tribuit omnimodam facultatem incolis, & civibus Urbis Romæ, qui in ea, vel ejus districtu infra decem miliaria, non tamen extra debitam residentiæ decesserint, liberè & licitè, pro libito voluntatis

disponendi de omnibus suis bonis etiam
 provenientibus ex quibuscunque fructibus, redi-
 titibus, proventus, juribus, obventionibus,
 & emolumentis Ecclesiasticis, etiam decimali-
 bus Ecclesiarum, & beneficiorum quomodolibet
 qualificatorum, quæ in titulum, vel commen-
 dam, aut administrationem, vel aliis quomo-
 dolibet, etiam ex dispensationibus Apostolicis
 obtinent, seu ante obtinuerint, vel impo-
 nitur obtinebunt, cujuscunque qualitatis, quan-
 titatis, & valoris existant, per eos acquisitis,
 vel acquirendis in eadem urbe, & illius distri-
 ctu, infra decem miliaria consistenibus, tam
 inter vivos, quàm in ultima voluntate, in fa-
 vorem consanguineorum, & affinium suorum,
 & quarumvis aliarum personarum, etiam pe-
 nitus extraneorum; insuper decrevit, ut iis-
 dem decedentibus ab intestato eorum bo-
 na ex bonis, & redditibus Ecclesiasticis su-
 pra dictis provenientia per eos acquisita ad
 eorum hæredes ab intestato venientes libe-
 re deveniant. Idem prius statuit Julius III.
 in Const. quæ incipit: *Cupientes, ut alma*
urbs nostra, edita 6. id. Maji 1549. sicut er-
 go hoc fieri potest ab his ex speciali indul-
 to, potest per consuetudinem fieri in aliis.
 Hæc sententia omnino probabiliter affir-
 mat, posse consuetudine à Clericis obti-
 neri facultatem de bonis etiam superfluis
 testandi validè etiam ad usus profanos.

2146 Certum autem est, Clericos redditus su-
 perfluos, sive sint, sive non sint eorum Do-
 mini, non posse licitè expendere in usus
 profanos, sine indulto, seu dispensatione
 Summi Pontificis, id, quod multis tradidi-
 mus in *Tract. Theol. de jure, & just.* & tenet
 communis, patetque ex *Trid. Sess. 25. de*
Reform. c. 5. ibi: Sancta Synodus omnino
 interdicit Episcopis, ne ex redditibus Ecclesia
 consanguineos, familiaresve suos augere stu-
 deant, cum & Apostolorum Canones prohibe-
 ant, ne res Ecclesiasticas, quæ DEI sunt, con-
 sanguineis donent; sed, si pauperes sint, iis, ut
 pauperibus distribuant; & paulò post, quæ
 verò de Episcopis dicta sunt, eadem non solum
 in quibuscunque beneficia Ecclesiastica tam se-
 cularia, quàm regularia obtinentibus, pro gra-
 dūs sui conditione observari, sed & ad Sacra
 Romana Ecclesia Cardinales pertinere decernit.

2147 Difficultas est, an hæc prohibitio sit juris
 tantum humani? an naturalis, vel divini?
 si enim primum dicitur, videtur meritò
 concedi, posse consuetudine acquiri facultatem
 expendendi redditus superfluos tam

per dispositionem inter vivos, quàm ulti-
 mam voluntatem etiam ad usus profanos;
 si secundum? negari; cum adversus jus na-
 turale, & divinum nulla consuetudo præ-
 valere possit, ut tenet communis, dictam
 obligationem esse juris naturalis & divini
 censent Abbas in c. *Cum in officiis n. 5.* Na-
 var. *tr. de rebus. Eccles. q. 1. monito 53. & q.*
3. monit. 1. 2. & 3. Molin. *cit. dif. 147. n.*
31. Tanner. *tom. 3. dif. 4. q. 6. dub. 8. n. 249.*
 Laym. *in cit. Disp. thes. 124.* Canisius *in*
c. 1. h. t. n. 18. Card. de Lugo apud Haunold.
tom. 1. tr. 4. n. 83. ratio est, quia ex ipso ju-
 re naturali indecens est, oblationes sanctas,
 & sacras, piâ fidelium voluntate unice da-
 tas Ecclesiis in DEI cultum, & sic ab eisdem
 acceptatas, expendere in usus profanos;
 sed res Ecclesiæ, & redditus ex eis, ex pia
 fidelium voluntate unice datas esse in DEI
 cultum, & sic ab eisdem acceptatas esse,
 certum est: ergo jure naturali indecens est,
 ejusmodi res Ecclesiæ, & redditus expendere
 in usus profanos, præsertim in sententia
 valde probabili (de qua alibi) negante do-
 minium reddituum superfluum etiam hodie
 esse penes Clericos.

Quòd autem res, bona, & proventus Ec-²¹⁴⁸
 clesiastici sint oblationes sanctæ, ac sacræ vi-
 detur probari ex eo, quia sunt res DEI, hoc
 est ad divinum cultum destinata, non quasi
 dominium earum sit penes solum DEum,
 sed quatenus fideles illa bona donarunt Ec-
 clesiæ, quasi personam DEI in terris geren-
 ti, his oblationibus volendo honorare DE-
 um, cupientes, ut Ecclesia de illis disponat
 non aliter, quàm ad DEI cultum inducen-
 dum, conservandum & promovendum
 tanquam fidelis administratrix, & domina,
 nam posita talium oblationum acceptatio-
 ne ab Ecclesia facta, oblationes illæ revera
 evaserunt sanctæ, ac sacræ, non minus, ac
 alia per Ecclesiæ deputationem: quibus
 præmissis:

Dicendum, nullâ consuetudine posse ob-²¹⁴⁹
 tineri facultatem à Clericis, vel inter vivos,
 vel per ultimam voluntatem disponendi ad
 usus profanos de acquisitis intuitu Ecclesiæ
 redditibus, iisque congruè ipsorum susten-
 tationi redundantibus, & ita tenent Au-
 thores jam relati n. 2147. ratio est, quia
 nulla consuetudo prævalere potest contra
 jus naturale, & divinum, at ne Clerici
 de talibus bonis aliter disponant, quàm
 ad pios usus, non seculares, & pro-
 fanos,

fanos, præsertim illicitos, est juris naturalis, & divini per n. 2147. nec videtur posse recte rationi esse consonum, ad seculares, & profanos usus redire tanta quandoque bona, quæ pia Fundatorum intentione unice ad DEI cultum, & Ecclesiæ conservationem, atque decorem oblata sunt; quis enim prudenter cogitare, aut sibi persuadere potest, Fundatores unquam, vel leviter consensisse, ut ex oblationibus suis, tam liberaliter DEO factis, ditentur Clericorum consanguinei non egentes, sed aliunde locupletes, impendantur ad luxum, vanitatem &c.

2150 Ad rationes in contrarium, & ad 1. in n. 2143. R. 1. negando illud suppositum, quod Clerici habeant Dominium reddituum superfluum, ut ostendimus in tr. de jure, & just. Deinde dato, quod haberent eorum dominium, nihilominus hoc esset vinculum, ut non possint eas, nisi ad pios usus convertere, ut constat ex ibid. dist. Nec juvat, quod ibid. affertur ex Trid. concedo enim textum, quo dicitur Clericos, *fructus pro rata absentia, non facere suos*, hoc est, non acquirere eorum dominium, dist. tamen consequ. ergo per præsentiam faciunt suos, qui necessarii sunt ad decentem eorum sustentationem, etiam superfluos; N. consequ. Nec enim sequitur: *absentes, nullos fructus faciunt suos*, ergo *præsentes omnes faciunt suos*, cum argumentum sic sumatur à contrario ad contrarium, inter quæ datur medium, quod, si præsentem sint, aliquos faciant suos, nimirum eos, qui ordinati sunt in congruam eorum sustentationem. Responderi etiam potest 2. cum dist. consequ. ergo si præsentem sint, omnes faciunt suos atque adeo etiam superfluos, sed *cum onere illos expendendi in causas pias* C. sine tali onere N. de quo V. dicta superius, n. 1971.

2151 Quod dicitur de constitutione Pauli V. in n. 2145. non obstat, nam non propterea, quod aliquid acquiri possit speciali privilegio summi Pontificis, eo ipso etiam acquiri potest consuetudine immemoriali, ut pluribus jam locis ostendimus. Deinde, quando dicitur, si obligatio fructus superfluos non expendendi ad usus profanos, esset juris naturalis, & divini, nec Pontifex ad hoc posset concedere facultatem, R. cum dist. nec Pontifex ad hoc concedere posset facultatem bono Ec-

clesiæ id non exigente, & Seclusâ bonorum illorum administratione sibi commissa, C. bono Ecclesiæ id exigente, & demandatâ illi eorum bonorum administratione N. illatum: summo autem Pontifici demandatam esse bonorum Ecclesiasticorum administrationem secundum quod id exigit Ecclesiæ necessitas, vel utilitas, constat ex c. *Licet* 2. de præbend. in 6. ibi: *Licet Ecclesiarum, Personatum, Dignitatum aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum refertur Pontificem pertinere, ita, quod non solum ipsa, cum vacant, potest de jure conferre; verum etiam jus ipsis tribuere vacaturis. &c.* quo etiam habetur, oblationes fidelium sic acceptatas esse, ut is, cui Christi vicariâ potestate competit universalis eorum administratio, exigente bono Ecclesiæ, de iis possit disponere, prout Ecclesiarum necessitas, vel singularis utilitas postulaverit: Pontificem autem in dato casu suæ Constitutionis de qua n. 2145. sic processisse, dubitari non debet, hæc autem cessio Fundatorum, quoad alios, summo talium bonorum administratore inferioribus, ut idem & illi possint viâ usus sibi tam graviter interdicti, præsumi nec potest, nec debet. Cæterum, quod Pontifex taceat ad usurpantes sibi jus ex tali consuetudine, probat *patientiam* Ecclesiæ, ne mala graviora fiant; non *approbationem*, juxta illud quod habetur in integra lectione c. *Cum non ignores* 15. de præbend. ubi Alexander III. scribens Archiepiscopo Genuensi: mirabile, inquit, gerimus, & indignum, quod uni personæ locum in pluribus Ecclesiis velis concedere, vel in Episcopatu tuo inducere consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ: quæ, *cum unum ad plura recipiat beneficia, contra Sanctorum Canonum instituta, non approbatur à nobis. licet non possit, præ multitudinem delinquentium, emendari.*

Præter dicta not. testamentum Clerici 2152 non subiacere querelæ inofficiosi, vel nullitati ex causa præteritionis, Barbofa in c. 9. h. t. n. 3. Not. 2. in quæstione, si beneficiatus intra annum decedat, & beneficium alteri sit collarum, qualis sit faciendâ fructuum divisio inter hæredes, & successorem in beneficio? R. quod communior sit sententia, fructus pendentes, aut necdum ab Antecessore collectos, aut exactos, pertinere

tinere ad successorem, separatos vero, & collectos pertinere ad hæredes. Molina tamen *D. 635. n. 7.* & Filliucius *tr. 41. c. 6. q. 6. n. 44.* existimant, fructus inter Beneficiari hæredes & successorem esse dividendos, quod idem dicendum est de Beneficiario renunciante intra annum; quia beneficium datum est propter officium, & servitium Ecclesiæ præstitum. Coeterum apud Haunoldum *tom. 1. n. 103.* fit mentio Bullæ Julii III. 1550. editæ, qua disponitur, fructus, ubi non spectant ad Cameram, tanquam spolia, spectare ad successores, dummodo realiter, & cum effectu necdum percepti fuerint ab antecessore, & aliis propriis bonis incorporati, quantumvis Beneficiarius omni diligentia conatus sit illos etiam judicialiter obtinere; sed hæc Bulla non est ubique recepta; an in Germania recepta sit? mihi non constat, & usus consulendus est.

2153 Ut autem intelligatur, quæ sint *spolia Clericorum*, not. ex Azor. *tom. 2. l. 8. c. 1. q. 1. c. 2.* & Pereyra in *Elucidar. n. 845.* per illa intelligi, *ea bona Clericorum*, quæ ipsis vita functis, Romani Pontificis autoritate Fiscus Apostolicus accipit, ne ad eorum hæredes, futurosve in beneficio successores transmittantur: & sic possunt definiri, seu potius describi, ut sint ea bona à Clericis quibuslibet, etiam Religiosis, ratione, & jure Ecclesiæ acquisita, vel ex negotiatione contra Canones comparata, & post obitum relicta; hinc *spoliorum ad R. Cameram Apostol. spectantium nomine* (ut ex variis constit. & text. probat Augustin. Barbosa *tr. de appell. verb. appell. 247.*) *continentur bona Ecclesiasticarum personarum, sine licentia Sedis Apostolicæ de eis disponentium*: item, *acquisita ob illicitam negotiationem; deinde relicta illegitimis: nec non bona vacantia: fructus similiter ante literarum Apostolicarum expeditionem, aut aliàs male perceptis. item bona Regularium decedentium extra claustra: bona Clericorum morientium extra residentiam, denique fructus Beneficiorum Italia Sedi Apostolicæ reservatorum, vel affectorum, dum vacant*; at, non continentur ornamenta, & paramenta Ecclesiarum, nec suppellectilia domestica, nec bona Clericorum, qui beneficia, aut pensiones non excedentes summam ducatorum triginta habuerunt; sic illi.

S. 3.
An, & qualiter Regulares testari possint? 2154
R. quantum est ex jure communi; Religiosos *solemniter professos paupertatem*, non posse validè testari etiam ad pias causas; cum non habeant proprium, & sint incapaces domini in sua propria persona, seu habendi nomine suo. c. *Quia ingredientibus. 19. q. 3. c. 2. h. r.* Incapax autem domini, est etiam incapax testamentum faciendi, cum testari sit actus domini Sanchez. *l. 7. Moral. c. 8. n. 2.* id, quod etiam extenditur ad Codicillos, & quamcunque dispositionem per ultimam voluntatem, ut constat ex c. *Quia ingredientibus 2. h. r.* & ratio est; quia, cum nihil habeat suum in particulari persona, omnis ejus dispositio est sine potestate disponendi; quod tamen intellige, sine concessione summi Pontificis; sic enim non exercet usum repugnantem voto paupertatis solemniter professæ in illis scilicet rebus, quarum administrationem habet.

Circa Religiosos Soc. Jesu (nam de aliis Ordinibus, si quid præter, vel contra jus commune in hac materia facultatis habent, ex peculiaribus eorum constitutionibus defumendum erit) *not. 1.* non tantum Professos, sed etiam Coadjutores tam spirituales, quam temporales formatos incapaces esse testandi, seu per ultimam voluntatem disponendi, licet non sint professi, cum ex speciali constitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Ascendente Domino*, reddantur incapaces omnis domini, *habendi nomine suo*. *Not. 2.* Scholasticos Societatis JESU, quàm diu non sunt professi, vel Coadjutores formati, esse capaces domini, *habendi nomine suo*, ut constat ex ead. Constit. Greg. XIII. adeoque posse validè de omnibus, quorum dominium habent, tam inter vivos, quam per ultimam voluntatem disponere, de quibus V. Sanchez. *cit. c. 8. n. 20* & alii. Idem dic de nostris fratribus laicis; quàm diu non sunt in Coadjutorum formatorum gradu constituti.

Si quæras, quid in hoc dicendum de Religionum Novitiis? R. tales, cum nec dum, in potestatem alterius, voluntatem suam remiserint, bonisque se exuerint, nec Regula aut religioni se obligaverint (nam solus habitus non facit Monachum c. 2. h. r.) habere plenum arbitrium disponendi de rebus suis, per Trid. tamen Sess. 25. de Regula-

gularib. c. 16. ubi loquens de Novitiis aliquid moderationis in hoc puncto constitutum est, dum ita loquitur: *nulla quoque renuntiatio, aut obligatio antea facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque cause pia valeat, nisi cum licentia Episcopi, si-ve ejus vicarii fiat, intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectum sortiri, nisi secutà professione, aliter verò facta, etiamsi cum hujus favoris expressa renuntiatione, etiam jurata, sit irrita, & nullius effectus.*

2158 Circa hoc decretum Concilii Tridentini not. 1. in hac prohibitione annullante dispositiones, seu renunciaciones à Novitio factas ante bimestre professionis sine præscripta juris solennitate, in hoc decreto non comprehendi Novitios Societatis Jesu, quò minus *juxta apium eorum institutum*, à Sancta Sede Apostolica approbatum, domino, & ejus Ecclesiæ inservire possint; sed juxta institutum Societatis est, ut etiam novitii possint se bonis suis abdicare, ergo; sic Barbos. *in cit. loc. Trid. n. 41. Zoësh. t. n. 17.*
 Not. 2. testamenta, Codicillos, vel donationem causà mortis factam à Novitio sub hoc decreto non comprehendi; sic Barb. *cit. n. 14.* cum plurimis aliis ibid. citatis, adeoque solum renunciaciones, cessiones, & donationes inter vivos sub illa prohibitione intelligi; Sanchez *lib. 7. consil. c. 5. n. 20.* & alii cum Barbofa n. 2.

ARTICULUS V.

De his, qui hæredes institui possint, vel debeant.

2159 Quid sit hæredem instituire? diximus à n. 2008. est enim designatio successoris in universum jus, quod defunctus habuit tempore mortis, dicitur autem *designatus*, qui scriptus est in testamento in scriptis factò, vel nuncupatus in testamento, quod sine scriptis fit, L. 1. §. 1. ff. de hæred. instituend. dixi in testamento; nam hæres non codicillis, aut alio genere, quam testamento institui potest, sic Perezins l. 6. C. tit. 24. n. 1. debet etiam hæredis institutio esse *expressa*, nam tacita reprobatur, sicut & nutu facta (ubi tamen excipitur pia causa) nam institutio hæredis debet esse *certa*, quæ profecto talis non erit, nutu, vel signis facta; Perez. *cit. n. 2.* quamvis hic idem author l. 6. C. cit. 24. n. 2. doceat, valere hanc institutionem: *illum hæredem instituo, qui nominatus invenietur in charta, quam apud Titium deposui*, ex L. 77. ff. de vulgari; pari modo

valet, si testator scripsit: *Cujus nomen Codicillis scripsero, ille mihi hæres esto* L. 10. de condit. Instit. sic ille, & quoniam hæres est, & Successor universi juris, quod defunctus habuit, ut dictum est, non potest prius institui ex re certa, veluti ex fundo, intellige, si quis solus sit hæres institutus; nam si alius sit cohæres scriptus, vel universaliter, vel ex certa parte, vel simpliciter sine parte, scriptus ex re certa pro Legatario habetur; L. 13. h. t. Idem Perez cit. n. 10. ubi etiam docet, si plures sint hæredes scripti, significati in re certa, hanc rejici (eodem modo, sicut quando tantum unus sit scriptus) & singulos æquis portionibus succedere, perinde, ac si ea res certa non esset adjecta, ex L. 10. ff. h. t. his præmissis:

De quæstione proposita communiter 2160 traditur hæc regula: quemlibet hominem posse hæredem institui, nisi aliquo jure prohibeatur, §. *hæredes*. Instit. de hæredib. instituend. & L. non minus 31. ff. eod. ibi: *non minus servos quam liberos hæredes instituere possumus, si modo eorum scilicet servi sint, quos ipsos hæredes instituere possumus, cum testamenti factio cum servis ex persona dominorum introductum est.* Ex hoc deducitur 1. omnes ordines Religiosos, eorumque domos, & Ecclesias (capaces bonorum temporalium in communi) posse in testamento hæredes institui; adeoque etiam quemlibet eorum in particulari, licet professum, sed eà lege, ut is non sibi, sed monasterio acquirat. L. 55. §. hoc etiam C. de Episcopis, & Clericis, & coll. ex Clement. unic. §. *quia igitur* de Verb. signif.

Not. autem 1. omnes ordines Regularum 2161 res, etiam Mendicantes, esse capaces bonorum temporalium in communi, *exceptis Fratibus Minoribus de observantia & Capucinis*, eorumque domibus, ut videri potest in Trid. S. 25. c. 3. de Regularibus: ex quo deducitur 2. nullum professum, domum, vel monasterium Fratrum Minorum de observantia, vel Capucinatorum, capacem esse hæreditatis, vel ex testamento, vel ab intestato, cum sint incapaces non tantum domini etiam in communi, sed etiam specialiter incapaces hæreditariæ successione, quod etiam dicendum de ipsorum Ecclesiis, ita Sanchez l. 7. moral. c. 25. n. 14. ne quidem sic, ut eorum dominium acquiratur Ecclesiæ Romanæ; hoc enim fieri non potest, nisi mediante Religione, quæ tamen incapax omnis domini ponitur. Barb. *in Trid.*